

Životopis

Meno: Jarko Fidrmuc

Dátum narodenia:

Miesto narodenia:

Občianstvo:

Rodinný stav:

Adresa:

Aktuálne pozície: profesor, katedra medzinárodnej ekonomickej teórie a politiky, Zeppelin University Friedrichshafen, Nemecko;

host'ujúci docent, Mendelova Univerzita v Brne, Česká republika

výskumný fellow, WIFO Viedeň, Rakúsko;

výskumný fellow, Inštitút východoeurópskych štúdií (IOS), Regensburg, Nemecko

výskumný fellow, CESifo Mníchov, Nemecko;

výskumný fellow, Centrum finančného vývoja a stability (CFDS), Henan University, Kaifeng, Čína

Priebeh zamestnaní: od r. 2011 profesor medzinárodnej ekonómie, Zeppelin University Friedrichshafen

2011-2012 host'ujúci profesor (čiastočný úväzok), Mendelova a od r. 2018 univerzita Brno, prevádzkovo-ekonomická fakulta

2005-2009 profesor európskej integrácie a politickej ekonómie so zameraním na východnú Európu, Univerzita Mníchov

2002-2013 docent, Univerzita Komenského v Bratislave, Fakulta matematiky, fyziky and informatiky, oddelenie aplikovanej matematiky a štatistiky, Bratislava

1999-2013 Rakúska národná banka, Viedeň (2005-2009 a 2011-2013: neplatená dovolenka)

1992-1999 analytik, Inštitút vyšších štúdií (IHS), ekonomické oddelenie, Viedeň

Vzdelanie a tituly: 2011 inaugurácia za plného profesora medzinárodnej ekonomickej teórie a politiky, Zeppelin University Friedrichshafen

2010 habilitácia, Univerzita Komenského v Bratislave, Fakulta matematiky, fyziky and informatiky, oddelenie aplikovanej matematiky a štatistiky, Bratislava

habilitačná práca Analysis of Selected Issues of Economic and Monetary Integration in Europe

2005 inaugurácia za profesora európskej integrácie a politickej ekonómie so zameraním na východnú Európu, Univerzita Mníchov

Vzdelanie a tituly: (pokračovanie)	1995-2000 Univerzita Viedeň, doktorát v ekonómii dizertačná práca: Integration of Eastern Europe into the European Union: Structural Changes of EU's Trade with Eastern Europe
	1990-1992 postgraduálne štúdium ekonómie, Inštitút vyšších štúdií (IHS), Viedeň
	1986-1990 Ekonomická univerzita v Bratislave, Informatika, fakulta managementu
Študijné pobyty:	2020 Bank of Finland, BOFIT, Helsinki (pozvanie)
	2018 Université d'Orléans, Laboratoire d'Économie, Francúzsko
	2017 Inštitút východoeurópskych štúdií (IOS), Regensburg
	2013 Rakúsky ústav ekonomického výskumu (WIFO), Viedeň
	2016 Henan University, Kaifeng, China
	2012 Inštitút východoeurópskych štúdií (IOS), Regensburg
	2008 China Foreign Affairs University, Peking
	2007 Bank of Finland, BOFIT, Helsinki
	2003 Bank of Finland, BOFIT, Helsinki
	2001 LICOS, Centre for Transition Economics, Katholieke Universiteit Leuven, Belgicko
	1999 Center for Economic Research and Graduate Education (CERGE), Univerzita Karlova, Praha
	1998 European University Institute, Robert Schuman Centre, Florencia
Jazykové znalosti:	slovenský (materinský), anglický (expert), nemecký (expert), čínsky (stredne pokročilý), ruský (stredne pokročilý)
Účast' v univerzitnej: samospráve	univerzitný senát, výskumný výbor, výbor diverzitetnej politiky (2012-2015), výbor medzinárodných vzťahov (2012-2017), programový výbor pre odbory Corporate Management and Economics a Sociology, Politics and Economics
Ďalšie aktivity:	
od roku 2010	fellow a zakladajúci člen Slovenskej ekonomickej spoločnosti
od roku 2005	člen redakčnej rady Ekonomického časopisu
od roku 2010	editor časopisu Finance a Úvěr
od roku 2017	člen výboru pre hospodárske systémy a inštitucionálnu ekonomickú teóriu, Nemecká ekonomická asociácia
od roku 2009	člen výskumnej rady, Národná banka Slovenska
od roku 2011	člen rôznych vedeckých rád, Ekonomická univerzita v Bratislave
od roku 2019	člen vedeckej rady, Mendelova univerzita, prevádzkovo-ekonomická fakulta

Vízia pre rozvoj Rady pre rozpočtovú zodpovednosť

Prof. Dr. Jarko Fidrmuc

Máj 2020

Úvod

Rada pre rozpočtovú zodpovednosť (RRZ) vznikla, aby stabilizovala fiškálny vývoj po finančnej kríze na Slovensku (OECD, 2020, RRZ, 2020b). Jej činnosť je podporovaná nástrojmi, ktoré majú kontrolovať stúpajúcu úroveň zadlženia: dlhová brzda, automatické sankcie, korekčné mechanizmy, prísnejšie rozpočtové pravidlá pre samosprávy a zvýšenie rozpočtovej transparentnosti. Hlavnou úlohou RRZ je nezávislé sledovanie dodržiavania fiškálnych pravidiel a transparentnosti zo strany vlády, monitorovanie verejných financií, hodnotenie fiškálnej udržateľnosti a kvantifikovanie nákladov politik. Napriek určitým problémom pri doterajšom fungovaní, z ktorých je nutné zmieniť hlavne fakt, že funkcia predsedu nebola obsadená po obdobie skoro jedného roka (od 26. júna 2019), si RRZ svojou doterajšou prácou získala vysokú reputáciu ako nezávislá a nestranná inštitúcia (INEKO, 2019). Tuto reputáciu je nutné udržať aj v budúcnosti.

Pandémia covid-19 postavila radu RRZ pred nové náročné úlohy. Už dnes sa dá očakávať, že krátkodobé a dlhodobé ciele stability a zníženia zadlženia nemôžu byť v najbližšej dobe splnené.

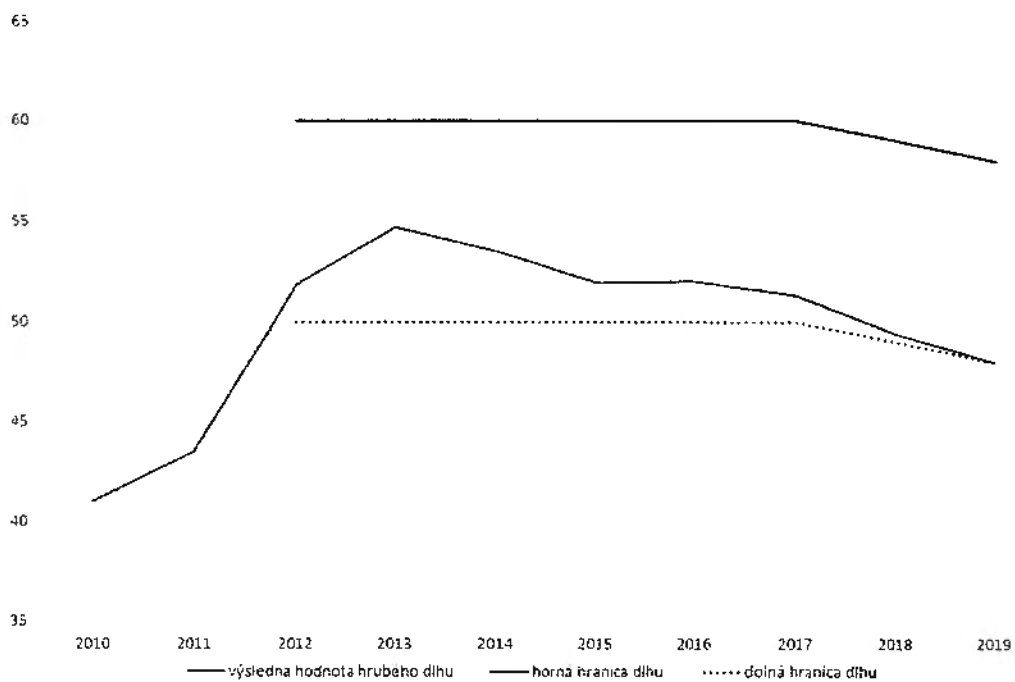
Počas troch rokov po výdavkoch (na úrovni min. 3 % HDP) na odstránenie následkov živelných pohrôm a prírodných katastrof sa síce neuplatňujú sankcie za prekročenie tretieho dlhového limitu, ale to neznamená, že dlhovú situáciu je počas tohto obdobia možné podceňovať. V diskusii o fiškálnej stabilite bude musieť RRZ konať ako zástanca kritéria fiškálnej stability, aby sme zabránili dlhodobému nepriaznivému dopadu súčasnej situácie na verejné financie.

Stav verejných financií do roku 2019

Stav verejných financií vykazoval do vypuknutia pandémie mierne pozitívny trend. Hrubý dlh verejnej správy dosiahol na konci roka 2019 úroveň tesne pod kritickou hodnotou 48,0% HDP (presná hodnota bola vykázaná na úrovni 47,997 % HDP). Medziročne sa hodnota dlhu znížila o 1,4 percentuálneho bodu, ale toto zníženie bolo dosiahnuté iba vďaka relatívne silnému rastu HDP o 4,1 %. Podiel hrubého dlhu verejnej správy na HDP v roku 2019 sa tak nachádzal tesne pod prvým sankčným pásmom dlhovej brzdy ústavného zákona č. 493/2011 Z. z. o rozpočtovej zodpovednosti (obrázok 1).

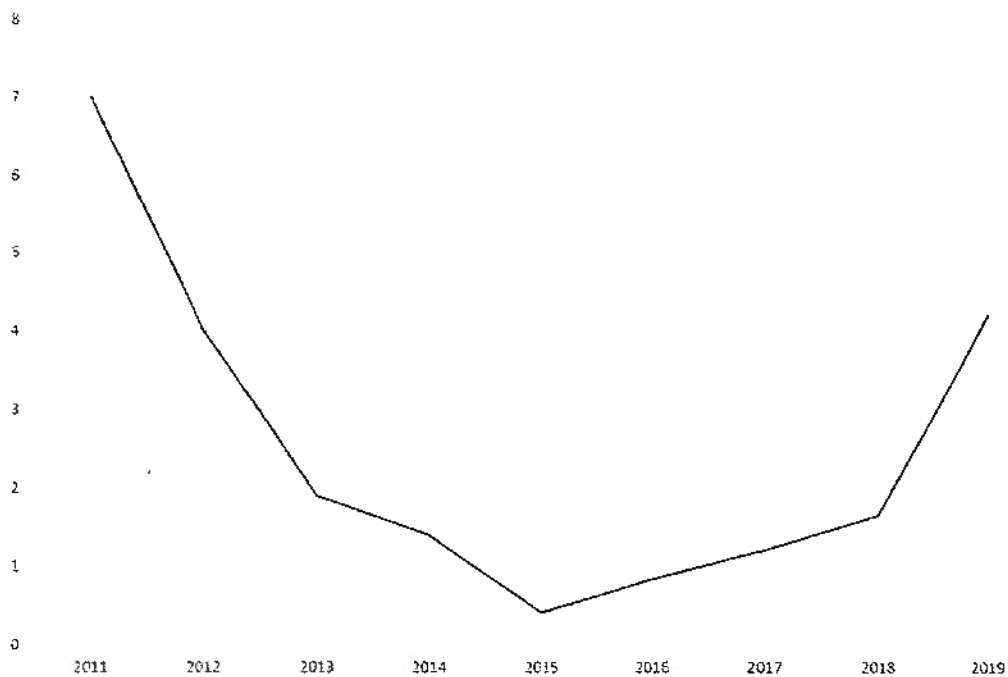
Ďalšie indikátory potvrdzujú, že dlhodobá udržateľnosť verejných financií nebola dosiahnutá, a dokonca sa zhoršila. Ukazovateľ dlhodobej udržateľnosti (RRZ, 2020a) dosahuje úroveň 4,2 % HDP a vykazuje nepriaznivý stúpajúci trend už tretí rok za sebou napriek nízkym úrokovým mieram (obrázok 2). Očakávané zhoršenie ekonomickej situácie aj bez pandémie by sa nevyhnutne prejavilo v ďalšom raste zadlženia. Začiatkové podmienky pre stabilizáciu ekonomiky po pandémii tak nie sú priaznivé.

Obrázok 1: Vývoj hrubého dlhu a cieľové pásmo, v percentách HDP

Zdroj: RRZ (2020b), vlastná prezentácia.

Obrázok 2: Vývoj ukazovateľa dlhodobej udržateľnosti, v percentách HDP

Poznámka: Ukazovateľ dlhodobej udržateľnosti ukazuje, o koľko je potrebné zvýšiť verejné príjmy a/alebo znížiť verejné výdavky, aby hrubý verejný dlh v päťdesiatročnom horizonte nepresiahol teda hornú hranicu dlhu (50 % HDP) stanovenú ústavným zákonom č. 493/2011 Z. z. o rozpočtovej zodpovednosti.

Zdroj: RRZ (2020a), revidované údaje, vlastná prezentácia.

Výzvy pandémie pre fiškálnu politiku

Pandémia covid-19 zasiahla svetové spoločenstvo a globálnu ekonomiku tvrdšie než iné epidémie v novodobej histórii. Boj proti pandémie si vyžadoval zavedenie karantény a významné obmedzenia ekonomických aktivít a slobody pohybu, ktorých dĺžku a následky stále nevieme plne predvídať, okrem iného aj z dôvodu možnosti ďalších vln pandémie. V stávke sú milióny pracovných miest a osud celých odvetví, regiónov a krajín. Hospodárska politika musí citlivo reagovať na ekonomické a sociálne dôsledky pandémie. Zároveň má pandémia črty takzvaného tvorivého ničenia. V súvislosti s jej priebehom sa pravdepodobne zosilní stupeň digitalizácie ekonomiky a spoločnosti. Naopak, súčasný vysoký stupeň aglomerácie na regionálnej úrovni sa môže znížiť. Fiškálna politika by mala identifikovať a podporovať takéto nové trendy v ekonomike a spoločnosti, pričom tiež môže, ak je dostatok rozpočtových prostriedkov, znižovať sociálne náklady útlmu starých zanikajúcich odvetví.

Fiškálna situácia Slovenskej republiky bola síce pred vypuknutím pandémie relatívne dobrá, ale opatrenia prijaté koncom roka (hlavne 13. dôchodok) výrazne zhoršili predpokladanú rozpočtovú situáciu aj bez efektov pandémie. Zároveň predkrízový stav zakrýval hlboký investičný deficit v zdravotníctve, čo negatívne ukázalo počas pandémie na Slovensku. Súčasný vývoj už naznačuje dramatické zhoršenie všetkých fiškálnych indikátorov z nasledovných dôvodov:

- i. Nutné rozpočtové výdavky v zdravotníctve a ďalších oblastiach, ktoré sú strategicky dôležité pre zvládnutie epidémie (napr. naplnenie štátnych rezerv).
- ii. Pokles hrubého domáceho produktu (asi o 10 %, RRZ 2020a), s tým súvisiaci pokles príjmov štátneho rozpočtu. Zároveň rast nezamestnanosti a chudoby, a s tým spojený rast rozpočtových výdavkov.
- iii. Štátna podpora podnikov a domácností na prekonanie následkov pandémie.

Rada rozpočtovej zodpovednosti bude musieť kriticky reagovať na požiadavky doby. Následky pandémie zvýšia hodnotu zadĺženia nielen nad dlhodobý cieľ, ale krátkodobo pravdepodobne aj nad dočasný cieľ, ktorý predstavuje 57% v roku 2020 (hodnota každý rok klesne o 1 percentuálny bod). Zároveň nástroj dlhovej brzdy zahŕňa dostatočnú flexibilitu počas troch rokov po prírodných katastrofách, kam podľa mňa patrí aj stav pandémie. Napriek tomu musia byť kritéria dlhodobej rozpočtovej udržateľnosti splnené aj v tomto období. Nástroj dlhovej brzdy a podobné opatrenia na úrovni EÚ (napr. Pakt stability a rastu) budú mať preto veľký význam a nesmú byť oslabené.

Počas prechodného obdobia je nutné pozorne sledovať štruktúru rozpočtových výdavkov a vývoj nového zadĺženia. Priame výdavky zamerané na boj s pandemiou a prevenciou proti ďalším vlnám pandémie, ktoré sú spomenuté v bode (i), majú vysokú prioritu. Veľký význam má tiež sledovanie takzvaných cyklicky upravených výdavkov, ktoré zohľadňujú konjunkturálny vývoj HDP a pôsobenie automatických stabilizátorov popísaných v bode (ii). Rast ďalších rozpočtových výdavkov v bode (iii) je možný len ak celková suma dlhu neprekročí limit dlhodobej udržateľnosti.

Komplexné problémy fiškálneho vývoja bude treba citlivo komunikovať s inými inštitúciami na Slovensku a s akademickou obcou a všeobecnou verejnosťou.

Ďalšou prioritou činnosti RRZ by mala byť spoluúčasť na koordinácii a stanovení pravidiel revitalizačnej fiškálnej politiky v rámci EÚ s podobnými inštitúciami (OECD, 2020c). V tejto oblasti vidím dva ciele. Jednak opatrenia v boji s pandemiou by mali ostať krátkodobými opatreniami, ktoré nevytvoria fiškálnu úniu. Na druhej strane musia byť stanovené pravidlá tak, aby bohaté krajiny nemohli získať výhodné postavenie neprípustnou expanzívnu a diskriminačnou fiškálnou politikou.

Nutné podmienky na zlepšenie fungovania RRZ

Pri pohľade zvonka je ťažké rýchlo nájsť hlavné problémy inštitúcií. Preto je veľmi dôležité, že aktuálna správa OECD (2020a, 2020b) identifikovala nasledovné nedostatky v práci RRZ:

- i. Vysoká vyťaženosť a nízky počet pracovníkov RRZ (asi 15 osôb).
- ii. Nedostatočná spolupráca Štatistického úradu pri poskytovaní dát pre potreby RRZ.
- iii. Neprehľadný systém financovania RRZ, ktoré závisí od Národnej banky Slovenska.
- iv. Nedostatky vo formálnom zapojení RRZ do prognostického procesu hlavne v oblasti daňových prognóz.
- v. Slabá komunikácia RRZ s verejnosťou.
- vi. Slabá účasť poradcov a nezávislých expertov na činnosti RRZ.

Uvedomujem si nedostatky v súčasnom stave RRZ a chcem sa podieľať na ich riešení, pričom poradie jednotlivých bodov zodpovedá mojim prioritám. Okrem toho budem podporovať intenzívne využitie takzvaných *big data* v analytickej práci RRZ.

Integrácia RRZ do akademického života ako časť komunikácie s verejnosťou

Napriek vysokému akademickému potenciálu pracovníkov RRZ, je ich integrácia do akademického života na Slovensku prekvapujúco nízka. RRZ vydáva asi tri working papery ročne. Počet publikácií v odborných časopisoch a účasť na domácich a zahraničných konferenciách sú podobne nízke. Komunikácia a spolupráca s akademickým sektorom vie pomôcť pri komunikovaní dôležitých vecí verejnosti, keďže účastníci akademických podujatí výrazne prispievajú k formovaniu názorov mladej generácie a jej elity. Aktívna účasť členov RRZ na verejných podujatiach na všetkých úrovniach musí predstavovať vysokú prioritu vedenia RRZ.

Ďalším prvkom zlepšenia činnosti rady môže byť zapojenie nezávislých a hosťujúcich expertov do činnosti RRZ. Popularizácia rozpočtovej zodpovednosti môže byť efektívne dosiahnutá napríklad cenou za najlepšie doktorandské a diplomové práce v tejto oblasti, ktorá môže byť vydávaná v spolupráci so Slovenskou ekonomickou spoločnosťou.

Vlastný prínos k práci RRZ

Ako profesor medzinárodnej ekonómie na Zeppelin University Friedrichshafen v Nemecku sa hlavne venujem otázkam medzinárodnej makroekonómie a verejných financií. Vo svojom výskume sa zaoberám viacerými témami, ktoré majú úzky vzťah k činnosti Rady rozpočtovej zodpovednosti. V článku o fiškálnej politike a volatilitate regionálneho outputu (s kolegami Markusom Ellerom z Rakúskej národnej banky a Zuzanou Fungáčovou z Fínskej národnej banky) sme ukázali, že fiškálna politika prispieva k problematickej volatilitate hospodárskeho rastu v Rusku (Eller, Fidrmuc a Fungáčová, 2015). Naše závery naznačujú, že kredibilné rozpočtové pravidlá a automatické fiškálne stabilizátory by dokázali zmierniť výkyvy hospodárskeho rastu. V ďalších článkoch o takzvaných „deficitných dvojčatách“ (Fidrmuc, 2002, 2003, 2004) som poukázal na závislosť medzi deficitom verejných financií a deficitom bežného účtu platobnej bilancie.

Veľká časť môjho výskumu sa venovala empirickej analýze kritérií optimálnej menovej oblasti. V článku o prenose hospodárskych cyklov a možných implikáciách pre rozšírenie EMÚ (Artis, Fidrmuc a Scharler, 2008) sme okrem iného analyzovali negatívne dôsledky fiškálnej divergencie na stupeň pripravenosti na účasť v menovej únii.

Počas práce na Inštitúte vyšších štúdií vo Viedni a v Rakúskej národnej banke som získal bohaté skúsenosti ohľadne formulácii a analýze hospodárskej politiky v prelomových obdobiach (napr. vstup do EÚ a prijatie eura, alebo finančná kríza). V oboch inštitúciách som bol zapojený do procesu vypracovania modelových prognóz hospodárstva Rakúska a EÚ.

Ako profesor som získal dlhodobé skúsenosti v riadení akademických inštitúcií. Ako člen rôznych výborov a akademického senátu som intenzívne zapojený do samosprávy univerzity. Aj počas pôsobenia v zahraničí som si udržal úzky kontakt napríklad s Národnou bankou Slovenska, kde pôsobím vo výskumnom výbore, a s viacerými univerzitami na Slovensku. Zapájam sa aktívne do Slovenského akademického života napríklad ako zakladajúci člen a fellow Slovenskej ekonomickej spoločnosti a dlhoročný člen redakčnej rady Ekonomického časopisu.

Záver

Rada rozpočtovej zodpovednosti stojí aktuálne pred novými výzvami fiškálnej stabilizácie počas a hlavne po svetovej pandémie covid-19. Naštartovanie ekonomiky si na jednej strane žiada výrazné fiškálne impulzy porovnateľné s vývojom po finančnej kríze. Na druhej strane začala diskusia o nutnom raste rozpočtových výdavkov a ich spoločnom financovaní na úrovni EÚ. Činnosť RRZ musí zabezpečiť, aby kritéria dlhodobej rozpočtovej udržateľnosti boli splnené aj v tomto období. Nástroj dlhovej brzdy a podobné opatrenia na úrovni EÚ budú mať preto veľký význam a nesmú byť oslabené. Dôležitou bude tiež koordinácia a stanovenie pravidiel fiškálnej politiky v rámci EÚ, aby bohaté krajiny nemohli získať výhodné postavenie neprípustnou diskriminačnou fiškálnou politikou.

Ako predseda Rady rozpočtovej zodpovednosti budem podporovať, aby sa bezprostredne po uplynutí pandémie rýchlo obnovila udržateľnosť verejných financií. V tejto súvislosti bude potrebné, aby štátny rozpočet vykazoval pravidelne primárny prebytok. Stabilizácii dlhovej situácii by pomohlo, keby sa zracionalizovalo dôchodkové poistenie a odstránil ústavný strop dôchodkového veku. Tiež je nutné, aby sa pokračovalo v revíziách výdavkov v rámci projektu Hodnota za peniaze a hlavne aby sa dôsledne dozeralo na plnenie odporúčaní týchto revízií. Nové návrhy na verejné výdavky by mali povinne obsahovať dopadovú správu, ktorá by hodnotila ich dopad na štátny rozpočet ako aj na kvalitu života a blahobyt občanov. Pred ich schválením vo vláde by sa k nim mala vždy vyjadriť Rada pre rozpočtovú zodpovednosť a prípadne ďalšie inštitúcie. Priorita by mala byť na investičné výdavky a nie na prerozdeľovanie a na politicky motivované programy.

Literatúra

Artis, M., Fidrmuc, J., and Scharler, J. (2008), The Transmission of Business Cycles: Implications for EMU Enlargement. *Economics of Transition* 16 (3), 559-582.

Eller, M., Fidrmuc, J., and Fungáčová, Z. (2015), Fiscal Policy and Regional Output Volatility: Evidence from Russia. *Regional Studies*, 50(11), 1849-1862.

Fidrmuc, J. (2004), Investície, fiškálna politika a bežný účet platobnej bilancie na Slovensku a v medzinárodnom porovnaní. *Ekonomický časopis* 51 (5), 532-549.

Fidrmuc, J. (2003), The Feldstein-Horioka Puzzle and Twin Deficits in Selected Countries. *Economics of Planning*, 36 (2), 135-152.

Fidrmuc, J. (2002), Twin Deficits: Implications of Current Account and Fiscal Imbalances for the Accession Countries. *Focus on Transition No. 2*, Oesterreichische Nationalbank, Vienna, 72-83.

INEKO (2019), Hodnotenie nezávislosti inštitúcií, http://www.institutie.ineko.sk/institutie/rada_pre_rozpocetovu_zodpovednost (24. máj 2020).

OECD (2020a), Správa OECD o nezávislých fiškálnych inštitúciách, Rada pre rozpočtovú zodpovednosť (RRZ), OECD Publishing, Paríž. <http://www.oecd.org/gov/budgeting/independent-fiscal-institutions-review-slovak-council-budget-responsibility-brochure-2020-svk.pdf> (24. máj 2020)

OECD (2020b), OECD Review of the Slovak Council for Budget Responsibility (CBR), OECD Publishing, Paríž. <http://www.oecd.org/gov/budgeting/slovak-republic-independent-fiscal-institution-review-2020.htm> (24. máj 2020)

OECD (2020c), OECD Network of Parliamentary Budget Officials and Independent Fiscal Institutions (PBO-IFIs), OECD Publishing, Paríž. <http://www.oecd.org/gov/budgeting/oecdnetworkofparliamentarybudgetofficialspbo.htm> (24. máj 2020)

RRZ (2019), Správa o hodnotení plnenia pravidiel rozp. zodpovednosti a transparentnosti (august 2019), Rada rozpočtovej zodpovednosti, Bratislava. https://www.rozpocetovarada.sk/download2/hodnotenie_pravidiel_2019.pdf (24. máj 2020)

RRZ (2020a), Správa o dlhodobej udržateľnosti verejných financií za rok 2019, Analytický dokument, Rada rozpočtovej zodpovednosti, Bratislava, apríl 2020. https://www.rozpocetovarada.sk/download2/sustainability_report_2020.pdf (24. máj 2020)

RRZ (2020b), Dlhová brzda, Interaktívny vývoj hrubého dlhu a uplatňovaných sankcií, Rada rozpočtovej zodpovednosti, Bratislava. <https://www.rozpocetovarada.sk/dlhovabrzda/> (24. máj 2020)